

УДК 821.133.1-1.09Сюлли-Прюдом:82.03=161.2

**АРМАН СЮЛЛІ-ПРЮДОМ – ПЕРШИЙ НОБЕЛІВСЬКИЙ ЛАУРЕАТ
З ЛІТЕРАТУРИ (1901).
УКРАЇНСЬКЕ ПРОЧИТАННЯ ПОЕТА**

Ярема Кравець

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна
e-mail: svitlit@franko.lviv.ua*

В літературу А. Сюлли-Прюдом [1839-1907] прийшов через технічні студії, виявивши одночасне захоплення античною літературою і математикою. Дебютував у літературі поетичною добіркою “Stances et Poèmes”, відразу ж привернувши до себе увагу літературних кіл; серед шанувальників його поетичного слова цитували вірш “Розбита ваза”, який свідчив про психологічні пошуки поета. Наступною добіркою “Самотність” А. Сюлли-Прюдом входить до парнаської школи, хоча парнаська “об’єктивність” була тимчасовим етапом у його творчості. Віршем “Зеніт” (1876) поет відходить од поетичної манери парнасців і творить наукову, дидактичну поезію. Узагальненням морально-суспільних пошуків А. Сюлли-Прюдома стали поеми “Справедливість” (1878) і “Щастя” (1888); далі письменник винятково присвячується естетиці та філософії.

Перекладання віршів А. Сюлли-Прюдома українською мовою розпочалося з 1895 року і пов’язане, зокрема, з іменами М. Вороного, П. Грабовського, В. Щурата, Олени Пчілки, Марка Вороного, М. Драй-Хмари та ін. Хрестоматійний вірш “Розбита ваза” має вісім українських прочитань.

Ключові слова: А. Сюлли-Прюдом, Нобелівські лауреати, парнаська школа, наукова і дидактична поезія, вірш “Розбита ваза”, українські інтерпретації.

Рекомендуючи першого Нобелівського лауреата з літератури, постійний секретар шведської академії Конрад аф Вірсен говорив, що *“творчість Сюлли-Прюдома являє нам допитливий та спостережливий розум, який не знаходить відпочинку в тому, що минає, і який, оскільки йому здається неможливим пізнати більше, знаходить свідчення надприродної долі людини в духовному царстві, у голосі сумління та у високих і незаперечних засадах обов’язку”*.

В ранній період творчості А. Сюлли-Прюдом [1839-1907] проголошував лірико-меланхолійне бачення світу; в пізніших поетичних добірках віддавав перевагу спокоєві, безособовій техніці парнасців, виступав проти надмірної емоційності та суб’єктивності романтизму.

Присудження Нобелівської премії А. Сюлли-Прюдому спричинило гостру полеміку: адже після 1888 р. поет нічого більше із поетичних творів не друкував – повне поетичне

видання його творів у шести томах завершилося 1909 року, останній том з'явився через два роки по смерті поета.

Рене Франсуа Арман Прюдом, поет, психолог і філософ, знаний у літературі як поет Сюллі-Прюдом, народився 16 березня 1839 року в Парижі, помер 6 вересня 1907 року в Шатене-Малабрі (департамент Верхня Сена). Був сином комерсанта, у дворічному віці втратив батька, мав сумне дитинство. До літератури прийшов через технічні студії: хотів здобути інженерський фах, навчався у престижному лицейі Бонапарта, однак був змушений перервати навчання через офтальмію (*запалення ока*). Під час навчання виявив зацікавлення античною літературою і математикою. Певний час працює інженером на підприємстві Schneider у Крезе, роздумує навіть над тим, щоб вступити у чернечий орден домініканців. Та вже незадовго, розчарувавшись у технічній роботі, повертається до Парижа, завершує навчання в лицейі і береться вивчати право. З 1860 р. наймається на роботу до нотаря. Водночас вечорами студіює філософію, пише вірші. Саме на той час припадає літературний дебют Сюллі-Прюдому: майбутній Нобелівський лауреат читає свої перші вірші на засіданні студентського товариства “Conférence La Bruyère”, дістає схвальні відгуки, зокрема підтримку поета Леконта де Ліля, який, однак, прозорливо зауважив, що *“його протеже не дотримується ідеалів класичної поезії, а воліє зображати свої власні внутрішні переживання”*. Сюллі-Прюдом як поет зазнав впливу романтиків, особливо А. де Мюссе та А. де Віньї, і в певному розумінні був провісником символізму, хоча й захищатиме канони класичного французького віршування від реформ поетів-символістів. Настав час, коли А. Сюллі-Прюдом мусив зробити остаточний вибір – поезія, література, або інженерна кар'єра; одне його захоплює, до другого відчуває абсолютну відразу. Рене Прюдом остаточно відмовляється від службової кар'єри і повністю присвячується поезії, висловлюючи амбітне прагнення *“створити наукову поезію для нових часів”*. У віці двадцяти шести років друкує свою першу поетичну збірку “Станси і поеми” (“Stances et Poèmes”), підписавши її А. Сюллі-Прюдом: Сюллі – так лагідно називав його батько. Один з перших читачів поезії А. Сюллі-Прюдому рекомендував її Ш. Сент-Беву з такими словами: *“Можливо, я дуже помиляюся і дружні почуття вводять мене в оману, але, певно, вас здивує ця поетична збірка; якщо не помиляюся, у ній виявляється новий напрям у поезії, якийсь миготіння ще не виявленої зорі”*. Добірка дістає високу похвалу Ш. Сент-Бева, авторитетного літературного критика. І справді, ця перша добірка, яка була сповнена незвичайної сили, виявляла майстра, поета рідкісного глибокого шарму, поета сповненої великої ніжності душі, яка тисячами ниток пов'язувалася з людськими істотами, жила їхнім життям і страждала їхніми стражданнями: *“Хотів я усе любити, і від того нещасний: своїм стражданням збільшую неспокій. Численні ніжні тендітні нитки ідуть від моєї душі через вселенну до предметів. Моє життя тримається на тих тендітних вузлах, а я лиш бранець тисячі істот, яких люблю: при найменшому їхньому хитанні од найлегшого подуву відчуваю, як втрачаю часточку себе”*.

Перші поетичні добірки А. Сюллі-Прюдому (1865-1869 рр.) виявляють схвильовану чутливість, розсудливий розум, який довго аналізує найдрібніші відчуття, даремно шукаючи пояснення загадкам людства і Вселенної; розчаровуючись тим, що їх не знаходить, немов би радіє від такої немочі і врешті-решт таке хвилювання думки приносить йому заспокійливий смуток.

Книжка “Станси і поеми” мала неабиякий успіх, повсюдно у літературних колах, серед шанувальників поетичного слова цитували найвідоміший вірш А. Сюллі-Прюдому “Розбита ваза” – елегантну метафору серця, розбитого любовними стражданнями, вірш, який став доказом психологічних пошуків поета.

Настрій “Розбитої вази”, над якою поет працював дуже напружено, безперервно змінюючи й уточнюючи окремі слова, щоб дістати точне вираження, знайшов своє продовження в інших творах того часу – “Авгієві стійла” (“Les écuries d’Augias”), “Італійські замальовки” (“Croquis italiens”), “Випробування” (“Les Epreuves”), а також у добірці 1875 р. “Марна ніжність” (“Les vaines tendresses”). Вірш “Авгієві стійла”, шедевр початкуючого парнасця, зазнав ґрунтовного опрацювання: текст вірша мав біля п’ятнадцяти варіантів і в остаточному варіанті збільшився на двадцять рядків.

Успіх першої поетичної добірки був неабиякий, за А. Сюллі-Прюдомом закріпиться прізвисько “*поет розбитої вази*”. Сповнений поетичного ентузіазму, А. Сюллі-Прюдом поступово відходить від сентиментального жанру своєї першої добірки, хоча подібний настрій побачимо ще у другій добірці – “Випробування” (“Les Epreuves”, 1866), що з’явилася наступного року, і частково в добірці “Самотності” (“Les Solitudes”, 1869 р.). Тепер його поезія радше віддає данину емоційній думці, а не почуттям – вона все більше і більше набуває філософського звучання. Цією добіркою поет-дебютант дав зразки філософської *безособової* лірики, в якій ідея, символ органічно виростають з картин, створених поетом, картин бездоганих щодо мальовничості, пластичності і техніки вірша. Один з найвідоміших творів добірки “Самотності” – вірш “Лебідь” (творче змагання поета з Ш. Бодлером та Ст. Малларме) своїм сюжетом, описом ситуації, вишуканістю стилю і віршування став виразником *парнаської естетики*.

Добірка “Самотності” відкривала поетові двері до заснованого Леконтом де Лілем “Парнасу”. Поета відрекомендували Леконту де Лілю ще 1865 року, коли він уже виробив власні принципи, аналогічні парнасівській естетиці – єдність твору, правдивий засіб вираження і абсолютна властивість термінів. Як зазначає літературознавець Моріс Сурий, автор обширної праці “Histoire du Parnasse” (Париж, 1929), “*ще перед тим, як увійти до Парнасу, Сюллі-Прюдом був найскрупульознішим, найоригінальнішим версифікатором, вважаючи, що вірш повинен бути чітким, чистим і гладким*” [24, с. 346]. Поява А. Сюллі-Прюдома серед парнасців викликала певне здивування. Спочатку він зачаровував колег, читаючи суворим голосом свої вірші, підкреслюючи їх звучання рукою, так позначав ритм і сенс прочитаного, та вже дуже скоро став слухачем, з великою повагою слухає, як свої вірші читає Леконт де Ліль, метр школи. Цю повагу до видатного поета відчуватиме і тридцять років опісля, привселюдно виголосивши такі слова подяки: “*Саме у Леконта де Ліля... під час тих зібрань, на які він був ласкавий мене прийняти, я вперше добре зрозумів, що це таке досконалий вірш. Тоді я був новіком: я уважно слухав, як декотрі учні, а інколи й сам Метр, декламували свої неопубліковані вірші, і я був вражений неабиякою міцністю віршів цього видатного поета, віршів, повноту і силу яких він підкреслював своїм строгим і повільним читанням*” [24, с. 348].

Поет друкується в журналі “Le Parnasse contemporain”. Саме довкола цього журналу сформувалася школа чи, радше, група поетів, до якої приєднувався кожен, хто вважав себе талановитим і на підтвердження своєї талановитості неодмінно хотів хоча б раз надрукуватися у журналі. Багато імен із тих, хто фігурував у журналі, відійшло у забуття; інші ж вкриті сутінками незнання та необізнаності з ними; а окремі з них назавжди залишилися в літературі, як-от Хосе-Марія де Ередіа, Фр. Коппе, Ш. Бодлер і А. Сюллі-Прюдом. Однак парнасцем він стає радше через симпатії ідеям і захоплення часу – у своїй дидактичній поемі “Лукреції” пропагує доктрини Епікура і заявляє, що “*у житті треба керуватися правдивими принципами; найбільшим людським достатком є жити малим у розумних*

межах; у малому ніколи не відчуваєш нестачі”. А. Сюллі-Прюдом усе частіше і частіше трактує наукові і філософські теми. Якраз таке нове захоплення молодого поета знайде своє вираження у віршованій публікації твору Лукреція “Про природу речей” (1878-79), якій передувала обширна передмова: у ній А. Сюллі-Прюдом докладно аналізував мислення римського автора і водночас подавав ті орієнтири, яких намагався дотримуватися у власній поетичній творчості. Наука, якій він вірив, як і всі люди 60-х рр. XIX ст., не дала чіткої відповіді на його запитання; філософія залишає його у непевності. Він хотів би проїнятися глибокою вірою, однак його не покидають постійні муки сумління, передсуди, вагання, що відображали глибинну сутність його серця.

“Дві головні теми звучать у віршах Сюллі-Прюдома, зазначає П. Мартіно, автор монографії “Parnasse et Symbolisme (1850-1900)” (Paris, 1925) – *сентиментальні зв’язання та інтелектуальна схвильованість*” [23, с. 79]. Триумфально розпочавши першим, поет відвідує парнаські гуртки. Тепер, коли вичерпався матеріал його чуттєвих звертань, поет береться висловлювати інтелектуальну тривогу і намагається перетворити свої роздуми про науку і філософію на вірші. Це означало прямувати до найвищого ідеалу парнасців. Однак тут А. Сюллі-Прюдом вибрав свій власний шлях – до античних міфів не звертається, а вирішує безпосередньо висловлювати свої думки. Віршований переклад праці Лукреція спрямовує його до чисто дидактичної поезії – не висловлюватиме свої емоції через наукові відкриття, а лишень говоритиме про самі відкриття. 1879 року поет робить таке зв’язання: “*Я завдячую своєму вихованню почуттів і захопленню філософією палким бажанням впровадити у царину поезії найдивніші завоювання науки і найвищі синтези сучасних відкриттів*” [цит. за: 23, с. 80].

Слідуючи такому принципіві, А. Сюллі-Прюдом поринув у великі філософські творіння, в яких більш-менш вправно версифікував філософські трактати і наукові книжки. Вже дуже скоро сам бачить марність такої спроби: розпочавши із наміру дати віршам нові можливості, дійшов лише до творення прози, яка часто не мала бажаної точності.

Парнаська “*об’єктивність*” була тимчасовим явищем у поезії А. Сюллі-Прюдома. Усе-таки він відчував потребу тонко, а навіть точно, висловити всі нюанси делікатної чуттєвості. Краса очей, що, заплющуючись, нагадують збликування зір, у вірші “Очі” стає для поета близьким символом. Не приймаючи думки про забуття, мізерність людської сутності, поет плекає віру у безсмертя душі та існування потойбічного життя. Поезія А. Сюллі-Прюдома забарвлена таємничою меланхолією; він мав надто шляхетну і делікатну душу, яку часто ранили життєві реальності – любовні розчарування, туга за тими, хто відходить. Природні сумніви дуже скоро сповнили його почуттям самотності людини перед іншими людьми і перед Богом. Вірш “Чумацький шлях”, у якому особливо відчутні схвильована уява поета і його безперечна астрономічна обізнаність, являє собою хвилюючий символ романтичної духовної самотності.

Сьогодні вже забуті великі філософські творіння А. Сюллі-Прюдома. Але вірш “Зеніт”, що друкувався 1876 р. на сторінках журналу “Le Parnasse contemporain” і був пов’язаний із драматичними подіями 1875 р., продовжує привертати до себе увагу. У квітні того року три аеронавти – Сівель, Кроче-Спінеллі та Тісандьє відбули з Парижа на повітряній кулі “Зеніт” для ведення наукових досліджень. Аеронавти піднялися на висоту 8.600 метрів і через декілька годин повітряна куля приземлилася у департаменті Ендрю на північному заході Франції, – живим залишився лише Тісандьє. Для А. Сюллі-Прюдома їхній подвиг став символом відданості науці, а сам політ “Зеніта” – епопеєю “*людського роду, який рветься*

вгору”. Сповнений духовного натхнення, перегукуючись з А. де Віньї, А. Сюллі-Прюдом оспівує безсмертя ученого і поета, які залишаються вічно живими своєю творчістю і своїм прикладом. Цим віршем А. Сюллі-Прюдом остаточно відходить од поетичної манери парнасців, покидає жанри, яким вони віддавали перевагу, і творить наукову або дидактичну поезію. Хоча він і діставав прихильні відгуки Т. Готьє, К. Мендеса, Фр. Коппе та інших парнасців, однак найпрозорливішим виявився Леконт де Ліль, промовивши такі прощальні слова: “Тут він почувается чужим” (дослівно “Il n’est pas de la maison”). А втім, і самому А. Сюллі-Прюдому ніколи не подобалися звичай парнасців, від них відрізнявся своїм характером, делікатнішою вдачею і темпераментом. Окрім того, для А. Сюллі-Прюдома, який дотримувався культу математичного мислення, Парнас не був спільнотою думки. “Вони надто думають про форму, а він більше значення надає глибині думки, а не багатству її зовнішнього виявлення”, зауважує Моріс Сурйо [24, с. 351]. Остаточно покинувши Парнас по смерті Леконта де Ліля, зберігає до нього почуття вдячності і відданості: Леконт де Ліль був чудовим порадиником, який не нав’язував своїх поглядів чи смаків – добре приглянувшись до поетичної особистості, давав їй змогу виявити усю свою власну вартість: “Його чіткі, проникливі поради сприяли розвиткові особистої поезії Сюллі-Прюдома” [там само]. А сам він, практично відійшовши від Парнасу, не переставав захоплюватися технікою Метра, орієнтуючи на неї поетів-дебютантів. Він завдячує Парнасу витонченням форми; ніколи не писав краще, як під час свого парнаського періоду; перед тим його стиль був нечітким, неясним, а ритм монотонним; згодом він став “більше філософом, як поетом”, зазначав один із критиків його поетичного мистецтва.

Настав грізний 1870 рік, облога Парижа. А. Сюллі-Прюдом записується у мобільну гвардію: холод, втома, нестатки спричинили напад паралічу, наслідки якого поет відчуватиме до кінця життя. Якраз пережиті воєнні враження, роздуми про війну стануть темою поетичної книжки, яка з’явилася під назвою “Воєнні враження” (“Impressions de guerre”) та сонетів циклу “Франція” (“France”). Це були скорботні роздуми учасника захисту Парижа, очевидця ганебної поразки Франції у війні 1870-71 рр. Того ж року помирають його мати, дядько і тітка; поет зазнав сильного удару, який підірвав його слабкий організм.

Філософська спрямованість поезії А. Сюллі-Прюдома дістає своє чіткіше продовження ще й у збірці 1872 р., названій “Долі” (“Les Destins”); у ній вже бачимо нові зацікавлення поета – тепер він орієнтується на інтимнішу і чуттєвішу поезію, зразком якої стає наступна добірка “Марні ніжності” (“Les Vaines Tendresses”, 1875). Поет охоплений ваганнями, ще не годен остаточно вирішити дальшого спрямування своєї поезії. Ці вагання знаходять вираження у двох обширних поемах, які стануть своєрідним амбітним підсумком його філософських пошуків: 1878 з’являється друком поема “Справедливість” (“La Justice”), що була узагальненням морально-суспільних пошуків А. Сюллі-Прюдома; друга поема “Щастя” (“Le Bonheur”, 1888 р.) стала великою символічною епопеєю. Незважаючи на зловживання у них абстрактними алегоріями та надмірну розважливість, поеми “Справедливість” і “Щастя” користувалися неабиякою популярністю в сучасників. Французькі інтелектуальні кола шаленіють від А. Сюллі-Прюдома, його імітують, наслідують.

Французький літературознавець Жюль Леметр подав глибокий аналіз цієї обширної поеми А. Сюллі-Прюдома у своїй монографії “Les Contemporains. Etudes et portraits littéraires” (Paris, s/a); назвавши поему “строгою і гарною, поемою духовної краси (...), яка змушує помріяти, спонукає до роздумів. Хоча її дія і відбувається в понадземних просторах, це все таки драма Землі” [22, с. 199].

І далі критик писав: *“Ця поема щастя взагалі-то є поемою про німечні зусилля, що їх робить дух, аби уявити собі це щастя і його визначити. Враження від цього хвилює ще більше тому, що поет, безперечно, не шукав щастя, не передбачав його. Сюллі-Прюдом уявляє собі, що Фауст, померши, прокидається на іншій планеті, там він віднаходить Стеллу, жінку, яку кохав, і вони обидвоє насолоджуються щастям, яке повниться для них наукою і самопожертвою. Він намагається показати нам різні фази цього щастя”* [22, с. 200-201].

Визнаючи, що А. Сюллі-Прюдом пропонує вірші рідкісної вартості, намагається показати найвищі вияви пластичної краси, критик зауважує, що поет, однак, обмежився переліком звичайних предметів *“сучасної парфумерії”, “експонатів Луврського музею”* тощо. Ж. Леметр закидав авторові поеми, який завжди був *“таким чистим, делікатним, ніжним”*, матеріальність його мрії (*“la matérialité de son rêve”*): *“Я наважуюся навіть ствердити, що Сюллі-Прюдом не зумів перенести у свій Едем найкращі і найніжніші людські почуття”* [22, с. 205].

Будучи за своїм світовідчуттям філософом, аналітиком, поетом, який більше думає і визначає, а не відчуває і співає, А. Сюллі-Прюдом говорить своїм віршем, який є *“величним і гарним”*, лине до розуму, а не до почуттів: *“Ця обширна поема про щастя написана без почуття насолоди і радості (...) Поема щастя стає поемою безсилового бажання і невиправної меланхолії”* [22, с. 209].

Критик ще раз нагадував, що в мисленні А. Сюллі-Прюдона наука була складовою ідеального щастя. Персонаж поеми *“Щастя”* Фауст знає найбільшої радості у пізнанні правди. Він пізнав те, що знали давні і сучасні філософи. Але цього для нього замало. Паскаль, якого Фауст зустрів у своєму холодному раю, не вгаваючи, повторює йому: *“Не шукай більшого; людина у цьому новому житті знає все, окрім першопричини”*.

Ж. Леметр відзначав особливу майстерність А. Сюллі-Прюдона у трьох великих уривках поеми – *“Про античну філософію”, “Про сучасну філософію”* і *“Про науки”*, які критик називає справжнім чудом – *“у них блискуче і точно сформульовані різні філософські системи і основні відкриття науки”* [22, с. 210]. Мовлячи про складність цього твору, який на думку не одного критика був переобтяжений *“прозаїзмами, незграбностями стилю, перифразами, нечіткими висловами”*, що ускладнювали читання. Ж. Леметр захоплено відгукувався про завершальні рядки твору і пропонував цей обширний уривок читачам свого невеликого есею: *“Не знаю нічого кращого, багатшого змістом і поезією, привабливішого величиною і важливістю висловленої ідеї і водночас неабиякою простотою і точною запальною рвуністю висловлювання, як тих тридцять рядків, у яких постає перед нами чудове відкриття науки і найсучасніша концепція єдності фізичного світу”* [22, с. 211]. Уривок, що закінчувався натхненним славнем Сонцю: *“О, сонце! слава тобі... істинний батьку, джерело радості і краси, енергії та новизни, з якою все походить і процвітає”*.

Особливе захоплення у літературознавця викликали ті завершальні сцени поеми *“Щастя”*, коли одного дня Фауст почув людські мольби і нарікання, що жалісно линули з Землі, і тепер він зрозумів, чого йому бракувало: радості, гордості за здійснений чин і самопожертву (*“Людина насправді щаслива тоді, коли відчуває гордість за саму себе”*).

Ж. Леметр цитує наступні строфи, відколи Фаустус знову став людиною і знов проинявся відчуттям страждання: *“... діалоги, в яких він висловлює Стеллі неспокій свого сумління і своє бажання повернутися на землю, щоб бідні люди могли скористати з того, що він пізнав у кращому світі, і навіть, якщо потрібно, щоб страждати разом із ними...”* [22, с. 213]. У

цьому всьому, зазначав критик, стільки емоції, така краса морального почуття, така ніжна довершеність, “якої добродії Сюллі-Прюдом ледь досягав у своїх найкращих рядках: “Поема “Щастя”, дія якої відбувається на зорях, навчає нас тому, що щастя є на землі”.

Завершуючи прочитання цього “нового твору Сюллі-Прюдома”, французький літератор зазначав, що він подав тут “лише своє перше враження”: “Щастя” (разом із “Справедливістю”) є однією із найвеличніших спроб поетичного творіння, які ми бачили в нас із часів великих поем Ламартіна і Гюго. Такі книжки постійно перечитують: і те враження, яке дістаєш від них, спочатку може змінюватися, доповнюватися і уточнюватися. Отож, я сказав не все, можливо, навіть не те найважливіше, що слід було сказати” [22, с. 214].

Виняткова економія літературних засобів, яких неодмінно хотів досягти А. Сюллі-Прюдом, завдала відчутного удару його поезії; але й сама філософська думка у нього не набула належної глибини. Після добірки “Щастя” А. Сюллі-Прюдом покидає віршування, вирішивши винятково присвятитися естетиці та філософії. З-під його пера виходить естетичне есе “Роздуми про мистецтво вірша” (1892), низка статей про Блеза Паскаля та ін. Філософські амбіції, які вже й раніше виявлялися в його поетичній творчості, особливо стали помітні у добірках “Справедливість” і “Щастя” з відгомонам фаустівського пошуку кохання і знань. Поет мав амбітний задум написати продовження твору Лукреція, але точність форми римського автора, еволюція твору суперечили його мисленню – поетичне враження складалося, а думка ховалася за віртуозністю легкого віршування, позбавленого глибини. Якраз така точність і вербальність визначили його обидві наступні добірки 1886 року – “Бунт квітів” та “Різні поезії”.

А. Сюллі-Прюдом був одночасно і прозаїком – йому належали есеї, в яких він або викладав свої думки, або ж їх ілюстрував. Прозова творчість письменника – це, окрім згаданого есею “Про експресивність у мистецтві” (1884), і “Поетичний заповіт” (1901), який у своєму перевиданні 1902 р. був доповнений трьома соціологічними студіями – “Проблеми остаточних речей” (1902), “Істинна релігія за Паскалем” (1905), що є, мабуть, його найкращим твором, і “Психологія вільного вибору”, що друкувався у журналі “Revue de métaphysique et de morale” (1906). Усі вони написані в дусі позитивістської філософії.

У грудні 1881 р. А. Сюллі-Прюдома обрано членом Французької академії, 1895 р. він відзначений орденом Почесного легіону, а через двадцять років (10 грудня 1901 р.) став першим Нобелівським лауреатом з літератури. Нобелівський лауреат віддав грошову нагороду для заснування премії в галузі поезії під егідою Товариства письменників (“Société des gens de lettres”). Премія призначалася для допомоги поетам-дебютантам при виданні їхньої першої книжки. Разом із Хосе-Маріа Ередіа та Леоном Дьєрксом засновує 1902 р. “Товариство французьких поетів”.

Здоров’я А. Сюллі-Прюдома було надірване під час воєнних подій 1870 р. В останні роки, відчуваючи постійні напади паралічу, поет був змушений вести життя самотника у Шатене-Малабрі неподалік Парижа, працював над есеєм “Істинна релігія за Паскалем”. Смерть прийшла несподівано 6 вересня 1907 р. Останній спочинок поет знайшов на паризькому цвинтарі Пер-Лашез.

Поетична творчість А. Сюллі-Прюдома має подвійний аспект. Він є поетом швидкоплинних чуттєвих нюансів, глибинних страждань надто делікатних душ, які стають власними мучителями (поетичні збірки “Станси і поеми” (1865), “Самотності” (1869), “Марні ніжності” (1875)). У “Справедливості” (1878), “Щастя” (1888) і подекуди в інших добірках оспівує сучасну науку і висловлює свої мрії про суспільні перетворення. Він часто

поринав у невизначеність та утопію, однак завжди залишався шляхетним і щедрим у своїй творчості та вчинках. Попри меланхолійні півтони віршів та епікурейський погляд на світ його вважатимуть поетом *“життя, радості, краси, енергії та новизни”*.

Поетична творчість А. Сюллі-Прюдона привернула до себе увагу не одного літературного критика. Одна за одною 1907, 1908 і 1913 року з’являються монографії, присвячені його філософії та поетичній думці. Ще три монографії друкувалися у міжвоєнне двадцятиріччя, серед яких – дослідження про естетику А. Сюллі-Прюдона і спогади про поета. Авторами двох із них були відомий бельгійський літературознавець Етьєн Естєб і французький поет Анрі де Реньє. Останнє літературознавче слово про А. Сюллі-Прюдона заввучало у т. 2 видання *“Poètes français”* (Paris, 1946).

Як так сталося, що після 1946 року не було жодної ґрунтовної франкомовної студії поетичної майстерності цього першого Нобелівського лауреата з літератури, до того ж лауреата французького? Чому поет, який дістав схвальні відгуки про свою поетичну творчість (*“Його муза вас захоплює, вона заволодіває вами перш ніж ви встигаєте знайти проти неї протидію”* – писав поет Теодор де Банвіль; *“Важко було б знайти гіднішого і ніжнішого повірника сердечних томлів, строгішого і лагіднішого утішителя, кращого приятеля”* – говорив про нього Анатоль Франс), фактично забутий літературною критикою?

* * *

У бібліографічній довідці до т. 2 Антології *“Сузір’я французької поезії”* (К., 1971), перекладеної і укладеної Миколою Терещенком, читаємо:

“Рене-Франсуа-Арман Сюллі-Прюдом належав до групи поетів парнаської школи. Він вважав себе поетом-філософом, але його вірші – це скоріше поезія роздумів. У своїх творах Сюллі-Прюдом, на відміну від інших парнасців, торкався соціальних тем, правда, в абстрактних формах. Окремі його вірші українською мовою перекладали П. Грабовський, Марко Вороний і В. Щурат” [16, с. 209].

До переліку цих імен можемо додати М. Вороного, М. Драй-Хмару і самого М. Терещенка, який помістив у своїй антології чотири вірші А. Сюллі-Прюдона – вірш *“Очі”*, хрестоматійний твір *“Розбита ваза”* [13], вірш *“Скеля”*, сонет *“Майбутнім поетам”*. До творчості французького поета також зверталися Олена Пчілка, переклавши *“Розбиту вазу”*, а також з інтерпретаціями інших віршів А. Сюллі-Прюдона Марта Калитовська (*“Тут – внизу”*), М. Козицький, П. Филипович (*“Ідеал”*), Дм. Паламарчук, М. Москаленко. Своє прочитання *“Розбитої вази”* запропонували Галина Гордасевич і В. Ткаченко.

Переклад *“Розбитої вази”*, здійснений Оленою Пчілкою, інтерпретаторкою віршів Й. В. Гете, В. Гюго, Ю. Словацького та ін., був надрукований лише 1988 року у виданні *“Олена Пчілка. Твори. К., 1988”* у розділі *“Переклади та переспіви”* [9]. У коментуванні до видання зазначалося, що цей переклад друкується вперше за автографом ф. 28, № 283.

Три вірші А. Сюллі-Прюдона – *“Чи довго ще, химернику-співаче...”*, *“Закохався я в вас до нестями...”* і *“Гьохне соловейко чи запахне ружа”* – у своєму перекладі Павло Грабовський запропонував редакції журналу *“Зоря”*, де вони і друкувалися 1897 року. Того ж року накладом редакції *“Зорі”* у серії *“Дрібна бібліотека”* 18-ю книжечкою з’явилася у Львові збірка *“Доля”* (переспіви Павла Грабовського обсягом 116 сторінок). Окрім А. Сюллі-Прюдона друкувалися тут і вірші Катюля Мендеса, Шарля Бодлера, Франсуа Коппе, Поля Верлена, Огюста Барб’є.

Перебуваючи на засланні у Віллойську, П. Грабовський листувався із західноукраїнським громадським діячем Костем Паньківським, видавцем *“Дрібної бібліотеки”*, який був

водночас технічним редактором і адміністратором журналу “Зоря”. Саме К. Паньківський і видав декілька збірок творів П. Грабовського, серед яких була і згадана добірка “Доля” із трьома віршами А. Сюллі-Прюдона.

Листування П. Грабовського із Костем Паньківським розпочалося 1894 р., коли той запропонував письменникові підготувати щось із своїх творів, *“обіцяючи видати їх власним накладом чи вистаратись про наклад”* [2, с. 303]. Саме К. Паньківський друкує того ж року у Львові першу збірку поезій П. Грабовського “Пролісок” (“Дрібна бібліотека. Книжечка 3”).

1 березня 1897 р. П. Грабовський повідомляє у листі до К. Паньківського, що посилає йому *“новий збірничок переспівів”* для “Дрібної бібліотеки” з проханням видрукувати окремою книжечкою: *“Напишіть мені, вдійте ласку, чи зможете видрукувати мою “Долю”, що нині посилаю”* [3, с. 359]. Окрім того, П. Грабовський зазначав, що *“більша частина сього збірника давно була готова, але у грудні я тяжко занедужав і не міг не те що працювати, а навіть вдягтись та роздягтись”* [там само].

20 вересня 1897 р. П. Грабовський дякував К. Паньківському за прихильний лист та “Долю” [4, с. 365]. В іншому листі, від 22 грудня того ж року, запитував К. Паньківського, *“чи скінчили друком “Долю”?”* [5, с. 368].

На цьому листуванні П. Грабовського із К. Паньківським і на очікуванні видруку добірки “Долі” акцентуємо особливо, бо йшлося про перші українські переклади віршів цього французького поета.

Стосовно А. Сюллі-Прюдона маємо і деякі цікаві факти, пов’язані із літературною діяльністю І. Франка. У листі до Мих. Грушевського від 30 вересня 1907 року І. Франко дав наступну інформацію: *“Про Сюллі-Прюдона має написати Щурат, обіцяв на сьогодні, та досі не прислав. Як дістану, зара вишлю”* [18, с. 33]. За задумом обох адресантів стаття мала друкуватися у ЛНВ. У коментарях до т. 50 Зібрання творів І. Франка у п’ятдесяти томах читаємо: *“Такої статті в ЛНВ Щурат не опублікував”* [6, с. 597]. І. Франко писав у листі до Мих. Грушевського від 7 жовтня того ж року: *“Вибачайте, що не поприслав обіцяного. Щурат, як звичайно, не додержав обіцянки...”* [19, с. 333]. І знову із коментарів до листування І. Франка: *“тобто не написав до ЛНВ статті про Сюллі-Прюдона”* [7, с. 599].

Безперечно, цю перекладацьку проблему можемо пов’язувати із ширшим задумом, про який І. Франко писав у своїх листах до Ф. Вовка, прохаючи надіслати для перекладів у журналі “Жите і слово” твори Гюго, Рішпена, Бодлера та Беранже. У листі до Ф. Вовка від 1 лютого 1895 р. нагадував: *“Жду-жду та й не дождуся від вас посилки французьких книжок. А дуже б мені їх треба, бо хотілось би взятися самому і позасаджувати других за переклади”* [17, с. 21].

Однак В. Щурат свою обіцянку виконав, опублікувавши велику статтю про А. Сюллі-Прюдона в ч. 6-7 журналу “Учитель” (орган руського педагогічного товариства), коли став його головним редактором. Стаття В. Щурата “Поет науки” – це розлоге осмислення глибинних витоків поезії А. Сюллі-Прюдона. Автор статті підводив читача до програмного запитання: *“Як може поезія йти в парі з наукою?”* І відразу ж відповідав: *“За всіма великими поступками науки йде розвиток естетичних почувань. (...) Скоро ж наука розсіває тумани таємниць, то є врешті таємниця, якої наука ніколи не буде в силі усунути, а яка остане вічною темою поезії, іменно метафізична таємниця. (...) В виду такого вияснення не буде дивним явищем і поет, що лиш із жерел нової науки зачирив натхніня для своїх філософських поем. Не буде дивним і те, що його поеми – цвіти научної ниви – блищать повним чаром поетичної краси. Той поет науки – то Сюллі-Прюдон”* [21, с. 100-101].

У наступних розділах цієї розвідки В. Щурат зосередив увагу на окремих програмних віршах французького поета, як-от: “La poésie”, перший цикл поезій “*Vie intérieure*”, “націхованих аналітичною мислею. Тут і розважання над поезією, пам'ятю, уявою, сном; тут і дрібні рани серця і спокошені мрії душі; врейти – відродження, спомин, душа і форма. (...) В них є неначе зміст цілої творчості Прюдому (...)” [21, с. 103]. “Чотири струї знає людське життя: любов, сумнів, мрію, чин. Тим чотиром струям відповідають поезії “*Epreuves*” [там само], “найбогатші на поезію символів і силу вислову, найбогатші на мисли” [21, с. 105], – зазначає В. Щурат. І далі: “Вийшовши від любови з єї розчарованем, поет через сумнів і мрію доходить до чину” [там само].

Критик вирізняє у творчості А. Сюллі-Прюдому центральну силу – *симпатію*, що виступає в різних відтінках – “від заспокоєної в любови до спрагненої в самоті, що знову ж знаходить своє заспокоєня в патріотизмі” [21, с. 102].

Аналізуючи свої почуття, А. Сюллі-Прюдому доходить до правди; найдоввершенишим виявом такого аналізу В. Щурат вважає “класичний вірш “*Vase brisé*”, який подає у тексті дослідження для ілюстрування своїх думок. Багатогранним у творчості французького поета є “чутство туги самотника”, почуття, яке “поет розумів всесторонньо: туга самотника, самота дитини, самота молодого чоловіка, бездітного батька, незаміжньої жінки, самота поета серед товпи, самота умираючого”. І далі: “А ясним сонцем у кожній самоті є в Прюдому свідомість потреби любови, злуки, солідарности – зовсім противно як в поетів романтиків, що вважали самоту ціною вольних духів, визволенем з товпи. В Прюдому самота є жерелом симпатії, тої симпатії, що звертає його до людей, не дасть попасти в сплін Боделера, в скуку” [21, с. 123].

І третя туга, що чітко виокремлюється у поетичній творчості А. Сюллі-Прюдому, є туга вітчизни, що із симпатії до людей втілилася у “чудовий цикл сонетів п. з. *France*”: “Чим є вітчизна? – питає Прюдому. – Хіба не та оаза, де відпочивається в пухах. Вітчизна – то земля, що не жертвує нам своїх вузлів, але вяже нас ними, земля, що воплотилась в нас мимо нашої волі. То земля звязана з нами споконвічним і твердим шлюбом ґрунту і раси, тому свята для нас і дорога” [там само]. Після алюзії стосовно війни 1870 р. і потреби відплати, продовжує В. Щурат, поет “згадає давні побіди Франції, згадає з тугою, бо зараз же на чолі свого народу бачить пятно упадку” [21, с. 155].

Цілий ряд поезій А. Сюллі-Прюдому, пише далі В. Щурат, має своїм змістом “ідеалізацію технічно-інженерської праці з вірою в єї успіхи”. Поет вірить у силу науки, звертається до Лукреція і Платона, а також Гегеля, надаючи йому “найвище місце”, а від гегелізму прямує до піфагорейзму: “В ріжних вказаних доси ідеях Прюдому, – зазначає В. Щурат, – містилися вже в зароді зерна, з яких проклюнулась його поема справедливости, “*Justice*” [там само].

Своєю поезією А. Сюллі-Прюдому жадав правди, бачив її на землі, звернувся за нею до природи, однак “не видячи справедливости у внішнім світі, поет знаходить потверджене єї істнованя у власній самосвідомости. Поза людським родом справедливість не має рації бити” [21, с. 156].

Завершуючи дослідження про особливості поезії А. Сюллі-Прюдому, український поет і літературознавець розкривав поняття утопійної суспільності, вироблене французьким поетом: “Знанє, поконуючи природу, улегшує людський бит і лагодить його борби, а свідомість того переливає лагідність у людську душу. Розвиток ідеї справедливости є залежний від психічного і технічного розвитку в суспільности”. “Канва учених міркувань

Сюллі-Прюдому” найчіткіше виявилася у поемі “Bonheur” (“Поемі про щастя”), яка, на думку В. Щурата, є “найслабшою може, бо найбільш дидактичною”, подаючи в римованій формі гідравлічні закони Паскаля, тогочасні фізіологічні теорії та хімічні рівняння. Однак, пропонуючи свої учені міркування, А. Сюллі-Прюдом “уміє потішити себе оптимістичним закінченням, а інколи спокійною резигнацією. Такі закінчення пісень цього добродія людськості викликають глибоко-релігійне вражіння: “... всі ідеали Прюдому є тільки варіантами концепції Бога, а його пропаганда альтруїзму дише релігійністю” [21, с. 156].

Дослідження В. Щурата про поезію А. Сюллі-Прюдому залишилося єдиною ґрунтовною студією про цього Нобелівського лауреата в українському літературознавстві, а переклади п’яти віршів, якими літературознавець ілюстрував своє дослідження (“Розбита ваза”, “Сон”, “Ідеал”, “Люблю я діточки...”, “Хоч серце личку гарному є раде”), поставили його у ряд тих перекладачів, які приносили вітчизняному шанувальникові чужомовного поетичного слова творчість цього видатного французького поета. Усі переклади В. Щурата використані в науковій статті були передруком із його видання 1903 р. [8], і послужили для підтвердження літературознавчих суджень про особливості поезії А. Сюллі-Прюдому.

До творчості французького поета звертався і український поет-неокласик Михайло Драй-Хмара, самобутній майстер слова, чия оригінальна поезія та переклади належать до найцікавіших сторінок українського літературного процесу 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. Із А. Сюллі-Прюдому український поет переклав хрестоматійний вірш “Розбита ваза” [12] та “Сталактити”. Як зазначав Григорій Кочур у примітках до видання “Вибране” Михайла Драй-Хмари, переклад цих двох віршів французького поета робився для антології нової французької поезії, що готувалася на початку 30-х рр. ХХ ст. за редакцією С. Савченка та М. Зерова, однак не побачила світу. Саме Гр. Кочур уперше презентував українському читачеві переклад “Розбитої вази” А. Сюллі-Прюдому, зроблений М. Драй-Хмарою у своїй подачі “З французької класики” (у перекладах М. Драй-Хмари) на сторінках “Літературної України” від 12.03.1986 р. (№ 21), С. 5.

Цікавою була доля віршів французького поета і в перекладацькій практиці М. Вороного та його сина Марка. В публікації Миколи Шудрі “Генії не зраджують ідеалів”, поміщеній у № 7-8 журналу “Всесвіт” за 2000 рік, дізнаємося про своєрідне творче змагання батька і сина – читачів поезії А. Сюллі-Прюдому. Марко Вороний, поет, перекладач “із притаманною йому схильністю до романтичного сприйняття й античної ясності” [20, с. 108] вибирав саме таку поезію і недаремно звернувся до творів А. Сюллі-Прюдому. У перекладацькому доробку Марка Вороного, окрім “Розбитої вази” А. Сюллі-Прюдому [10], бачимо його “Колиску”, “Тут, на землі”, “Есфір”, “Молитву”, “Звичку”, “Читачеві”, “Агонію”, “Очі”, “Недугу”. Як зазначав М. Шудря, батько Марка поет Микола Вороний свого часу переклав декілька творів А. Сюллі-Прюдому, між іншим, і славнозвісну “Розбиту вазу”. Порівняння обох варіантів перекладу дало змогу авторові всесвітнянської публікації виявити особливості перекладацької майстерності двох тлумачів хрестоматійного вірша французького поета: “у батька чітка міцно збита, але скам’яніла сув’язь слів, виважені, без двозначності, образи; а в сина – струнка, але вільна течія думки, лексика, підібрана ніби саме для цього вірша” [20, с. 108]. Творче змагання батька і сина торкнулося ще й вірша-мініатюри А. Сюллі-Прюдому “Тут на землі”.

Як розповідають упорядники видання “Микола Вороний. Поезії, переклади, критика, публіцистика” (К., 1996) із серії “Українська новітня література” вірші Сюллі Прюдому (“Крила”, “Два голоси”, “Загублений крик”, “Боротьба”, “Подібність”, “Тут на землі”) ук-

раїнський поет перекладав упродовж 1910-1912 рр., передруковуючи їх згодом і на сторінках вістника “Поступ” за 1930 р. Переклади М. Вороного друкувалися в т. 65 кн. 11 ЛНВ за 1914 р. Що ж до “Розбитої вази” (за варіантом російського поета Олексія Апухтіна) цей переклад у літературній спадщині М. Вороного датується 1895 роком [11]. Про свої зацікавлення французьким поетом сам М. Вороний згадав у публікації “До статті Олександра Івановича Білецького про мене”, датованій 9 квітня 1928 року, такими словами: “*З французів я переклав небагато на нашу мову (7-8 віршів Сюллі-Прюдона, 3-4 П. Верлена, Мореаса, Рішпена тощо), але школа парнасців і найбільше символістів французьких (П. Верлен головно) відбилась дуже виразно на моїй творчості*” [1, с. 598-599].

Ще один переклад з Сюллі-Прюдона “Сумнів” в інтерпретації Дм. Паламарчука, що перед тим друкувався на сторінках журналів “Всесвіт” та “Березиль”, бачимо в антології “Тисячолітній поетичний переклад України-Русі” (К.: Дніпро, 1995) упорядника і перекладача Михайла Москаленка.

Найновіше, вже сьоме прочитання “Розбитої вази” [15] датуємо 2011 роком і пов’язуємо із появою т. 1 видання “Сад божественних поезій” – задуманої двотомової тематичної антології XI-XX віків, що презентує тисячоліття французькомовної любовної лірики. Перекладена із французької В. Ткаченком, своїми довідками про авторів та примітками антологія поглиблює знання українського читача про чільніших ліриків французької літератури, зокрема щодо їх входження в український культурний простір.

Ця інформація не була б повною, якщо оминати восьму інтерпретацію “Розбитої вази”, що належить львівській поетесі Галині Гордасевич і була надрукована в газеті “Літературна Україна” (11 квітня 2002 р.). Вірш А. Сюллі-Прюдона поетеса перекладала спеціально для “Літературної України” разом з іншими “*віршами про кохання*” (А. де Ламартін, Г. Аполлінер, П. Верлен та ін.) під гаслом “*добірка краєвих взірців світової поезії про кохання*”. Переклади друкувалися як посмертні публікації Галини Гордасевич [14].

Як бачимо, “Розбита ваза” А. Сюллі-Прюдона стала тим віршем, що привернув до себе увагу не одного українського перекладача. Разом із “Альбатросом” Ш. Бодлера, що знає вже десять українських перекладів, “Осіньню піснею” П. Верлена, що звучала у різних не тільки поетичних варіантах, а й прозових інтерпретаціях, “Розбита ваза” є тим цікавим і вдячним матеріалом, який може спричинитися до цікавих порівняльних літературознавчих, а особливо перекладацьких студій.

1. Вороний М. До статті Олександра Івановича Білецького про мене. – в: Микола Вороний. Поезії, переклади, критика. Публіцистика. – К., 1996. – С. 598-599. 2. Грабовський П. Лист до І. Франка від лютого 1894 р. – в: Павло Грабовський. Твори у двох томах, т. 2. – К., 1964. – С. 303-304. 3. Грабовський П. Лист до К. Паньківського від 1 березня 1897 р. – в: Павло Грабовський. Твори у двох томах, т. 2. – К., 1964. – С. 359. 4. Грабовський П. Лист до К. Паньківського від 20 вересня 1897 р. – в: Павло Грабовський. Твори у двох томах, т. 2. – К., 1964. – С. 365-366. 5. Грабовський П. Лист до К. Паньківського від 22 грудня 1897 р. – в: Павло Грабовський. Твори у двох томах, т. 2. – К., 1964. – С. 368-369. 6. Грицюта М. С. Коментарі. – в: Іван Франко. Твори у 50-ти томах. – К., 1986, т. 50. – С. 597. 7. Грицюта М. С. Коментарі. – в: Іван Франко. Твори у 50-ти томах. – К., 1986, т. 50. – С. 599. 8. Сюллі-Прюдом А. Вазон (пер. В. Щурата) // Василь Щурат. Поезія XIX віка. Перша часть, вип. I. – Львів, 1903. – С. 48-49. 9. Сюллі-Прюдом А. Край вази, де квітки все бергла, ти гралась... (пер. Олени Пчілки). – в: Олена Пчілка. Твори. – К., 1988. – С. 92-93.

10. Сюлли-Прюдом А. Розбита ваза (пер. Марка Вороного) // Всесвіт, 2000. – № 7-8. – С. 115.
11. Сюлли-Прюдом А. Розбита ваза (за варіантом Апухтіна) (пер. М. Вороного). – в: Микола Вороний. Поезії, переклади, критика. Публіцистика. – К., 1996. – С. 200.
12. Сюлли-Прюдом А. Розбита ваза (пер. М. Драй-Хмари). – в: Михайло Драй-Хмара. Вибране. – К., 1989. – С. 328.
13. Сюлли-Прюдом А. Розбита ваза (пер. Миколи Терещенка). – в: Сузір'я французької поезії. “Антологія”, том другий. – К., 1971. – С. 210-211.
14. Сюлли-Прюдом А. Розбита ваза (пер. Галини Гордасевич) // “Літературна Україна”, 11 квітня 2002. – № 14 (4959). – С. 5.
15. Сюлли-Прюдом А. Розбита ваза (пер. Всеволода Ткаченка). – у: Всеволод Ткаченко. Сад божественних поезій. Тисячоліття французькомовної любовної лірики. Тематична антологія XI-XX віків. У двох томах, т. 1, XI-XIX віки. – К., 2011. – С. 109.
16. Терещенко М. Арман Сюлли-Прюдом. – в: Сузір'я французької поезії. “Антологія”, том другий. – К., 1971. – С. 209.
17. Франко І. Лист до Ф. Вовка від 1 лютого 1885 р. – в: Іван Франко. Твори у 50-ти томах. – К., 1986, т. 50. – С. 21.
18. Франко І. Лист до М. Грушевського від 30 вересня 1907 р. – в: Іван Франко. Твори у 50-ти томах. – К., 1986, т. 50. – С. 330.
19. Франко І. Лист до М. Грушевського від 7 жовтня 1907 р. – в: Іван Франко. Твори у 50-ти томах. – К., 1986, т. 50. – С. 333.
20. Щудра М. Генії не зраджують ідеалів // Всесвіт, 2000. – № 7-8. – С. 107-110.
21. Щурат В. Поет науки // Учитель, ч. 6-7, 1908. – С. 100-156.
22. Lemaître J. Sully-Prudhomme. “Le Bonheur”. – in: Jules Lemaître. Les Contemporains. Etudes et portraits littéraires. – Paris, s/a. – P. 199-215.
23. Martino P. Sully-Prudhomme. – in: P. Martino. Parnasse et Symbolisme (1850-1900). – Paris, 1925. – P. 78-81.
24. Souriau M. Sully-Prudhomme. – in: Histoire du Parnasse. – Paris, 1929. – P. 345-354.

**АРМАН СЮЛЛИ-ПРЮДОМ – ПЕРВЫЙ НОБЕЛЕВСКИЙ
ЛАУРЕАТ ПО ЛИТЕРАТУРЕ (1901).
УКРАИНСКОЕ ПРОЧТЕНИЕ ПОЭТА**

Ярема Кравец

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000, Украина
e-mail: svitlit@franko.lviv.ua*

В литературу А. Сюлли-Прюдом [1839-1907] вошел через заинтересованность техническими дисциплинами, одновременно увлекаясь античной литературой и математикой. Его поэтическим дебютом стал сборник “Stances et Poèmes”, который в литературных кругах сразу же привлек внимание к молодому поэту. Среди поклонников его поэтического слова цитировали стихотворение “Разбитая ваза”, ставшее воплощением психологических поисков поэта. Благодаря следующему поэтическому сборнику “Одиночество” А. Сюлли-Прюдом становится участником парнасской школы, хотя парнасская “объективность” была временным этапом в его творчестве. Стихотворением “Зенит” (1876) поэт отходит от поэтической традиции парнасцев и создает научную и дидактическую поэзию. Обобщением морально-общественных поисков А. Сюлли-Прюдома становятся поэмы “Справедливость” (1878) и “Счастье” (1888), после которых писатель исключительно посвящает свое перо эстетике и философии.

История украинских переводов стихотворений А. Сюлли-Прюдодма начинается с 1895 года, благодаря переводческой деятельности таких поэтов как М. Вороний, П. Грабовский, В. Щурат, Олена Пчилка, Марко Вороний, М. Драй-Хмара и др. Хрестоматийное стихотворение “Разбитая ваза” имеет восемь украинских переводов.

Ключевые слова: А. Сюлли-Прюдодм, Нобелевские лауреаты по литературе, парнасская школа, научная и дидактическая поэзия, стихотворение “Разбитая ваза”, украинские интерпретации.

**ARMAND SULLY-PRUDHOMME – THE FIRST NOBEL
PRIZE LAUREATE IN LITERATURE (1901).
THE UKRAINIAN READING OF THE POET**

Yarema Kravets

*Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytets'ka St., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: svitlit@franko.lviv.ua*

A. Sully-Prudhomme [1839-1907] came into literature through technical studies manifesting interest in both literature and mathematics. His first collection of poems *Stances et Poèmes* immediately draw attention of literature circles, citing especially the verse of *Le Vase brisé* signifying the psychological considerations of the poet. With his next collection *Solitudes* A. Sully-Prudhomme enters the Parnassian School, although the Parnassian “objectivity” appeared to be a temporary stage in the author’s poetry. The poem *Le Zénith* (1876) demonstrates parting from the Parnassian poetic style and the author started to create scientific and didactic poetry. The generalization of moral and social research of A. Sully-Prudhomme became the poem *La Justice* (1878) and *Le Bonheur* (1888), the writer further exclusively dedicated himself to aesthetics and philosophy. The translation of the poems by A. Sully-Prudhomme into Ukrainian began in 1895 and is associated in particular with the names of M. Voronyi, P. Hrabowskyi, W. Shchurat, Olena Pchilka, Marko Voronyi, M. Dray-Khmara and others. The classic poem *Le Vase brisé* has its eight Ukrainian renditions.

Keywords: A. Sully-Prudhomme, Nobel Laureates, the Parnassian School, scientific and didactic poetry, the verse *Le Vase brisé*, Ukrainian interpretations.

Стаття надійшла до редколегії
20.06.2012 р.

Статтю прийнято до друку
19.09.2012 р.